

quod immobiliter perseveret in bono, quod est perseverare, indiget auxilio divino.

2. Adhuc. Ad illud quod excedit vires liberi arbitrii, indiget homo auxilio divinæ gratiæ. Sed virtus liberi arbitrii non se extendit ad hunc effectum qui est perseverare finaliter in bono: quod sic pater. Potestas enim liberi arbitrii est respectu eorum quæ sub electione cadunt. Quod autem eligitur, est aliquid particulare operabile: particulare autem operabile est quod est hic & nunc. Quod igitur cadit sub potestate liberi arbitrii, est aliquid ut nunc operandum. Perseverare autem non dicit aliquid ut nunc operabile, sed continuationem operationis per totum tempus. Iste igitur effectus qui est perseverare in bono, est supra potestatem liberi arbitrii. Indiget igitur homo ad perseverandum in bono, auxilio divinæ gratiæ.

3. Amplius. Licet homo per voluntatem, & liberum arbitrium sit dominus sui actus, non tamen est dominus suarum naturalium potentiarum: & ideo licet liber sit ad volendum, vel ad non volendum aliquid; non tamen volendo facere potest quod voluntas in eo quod vult, ad id quod vult, vel eligit, immobiliter se habeat. Hoc autem requiritur ad perseverantiam, ut scilicet voluntas in bono immobiliter permaneat. Perseverantia igitur non est in potestate liberi arbitrii. Oportet igitur adesse homini auxilium divinæ gratiæ ad hoc ut perseveret.

4. Preterea. Si sunt plura agentia successive, quorum scilicet unum agat post actionem alterius, continuas actionis istorum non potest causari ex aliquo uno istorum, quia nullum eorum semper agit; nec ex omnibus, quia non simul agunt: unde oportet quod causetur ab aliquo superiori, quod semper agat, sicut Philosophus probat in VIII. Physicor. text. com. XLIX. & infra quod continuas generationis in animalibus causatur ab aliquo superiori sempiterno. Ponamus autem aliquem perseverantem in bono. In eo igitur sunt multi motus liberi arbitrii in bonum tendentes, sibi invicem succedentes usque ad finem. Huius igitur continuationis boni, quod est perseverantia, non potest esse causa aliquis istorum motuum, quia nullus eorum semper durat; nec omnes simul, quia cum non simul sint, non possunt simul aliquid causare. Relinquitur ergo quod ista continuatio causatur ab aliquo superiori. Indiget igitur homo auxilio superioris gratiæ ad perseverandum in bono.

5. Item. Si sunt multa ordinata ad unum finem, totus ordo eorum, quousque pervenerint ad finem, est à primo agente dirigente in finem. In eo autem qui perseverat in bono, sunt multi motus, & multæ actiones pertinentes ad unum finem. Oportet igitur quod totus ordo istorum motuum, & actionum causetur à primo dirigente in finem. Ostensum est autem cap. CXLVII. quod per auxilium divinæ gratiæ diriguntur in ultimum finem. Igitur per auxilium divinæ gratiæ est totus ordo, & continuatio bonorum operum in eo qui perseverat in bono.

Hinc est quod dicitur ad Philippenses 1. 6. *Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi*: & I. Petr. ult. 10. *Deus omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam gloriam suam in Christo Jesu, modicum passus ipse perficiet, confirmabit, solidabitque*. Inveniuntur etiam in sacra Scriptura multæ orationes quibus à Deo petitur perseverantia, sicut in Psalmista Psal. XVI. v. *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea*: & II. ad Thessal. 11. 17. *Deus Pater noster... exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono*. Hoc etiam ipsum in oratione dominica petitur, maxime cum di-

citur: *Adveniat regnum tuum*: non enim nobis adveniet regnum Dei, nisi in bono fuerimus perseverantes. Derisorium autem esset aliquid à Deo petere cuius ipse dator non esset. Est igitur perseverantia hominis à Deo.

Per hoc autem excluditur error Pelagianorum, qui dixerunt, quod ad perseverandum in bono sufficit homini liberum arbitrium, nec ad hoc indiget auxilio gratiæ.

Sciendum tamen est, quod cum ille qui gratiam habet, petat à Deo ut perseveret in bono; sicut liberum arbitrium non sufficit ad istum effectum qui est perseverare in bono, sine exteriori Dei auxilio; ita nec ad hoc sufficit aliquis habitus nobis infusus. Habitus enim qui nobis infunduntur divinitus secundum statum præsentis vitæ, non auferunt à libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum; licet per eos liberum arbitrium aliquo modo stabiliat in bono. Et ideo cum dicimus hominem indigere ad perseverandum finaliter auxilio gratiæ, non intelligimus, quod super gratiam habitalem prius infusam ad bene operandum alia desuper infundatur ad perseverandum; sed intelligimus quod habitus omnibus habitibus gratiis, adhuc indiget homo divinæ providentiæ auxilio exterioris gubernantis.

CAPUT CLVI.

Quod ille qui decidit à gratia per peccatum, potest iterum per gratiam reparari.

1. 2. quest. CIX. art. 7. **E**X his autem apparet quod per auxilium gratiæ homo, etiam si non perseveraverit, sed in peccatum ceciderit, potest reparari ad bonum.

1. Eiusdem enim virtutis est continuare salutem alicujus, & interruptam reparare: sicut enim per virtutem naturalem continuatur sanitas in corpore, ita per eandem virtutem naturalem sanitas interrupta reparatur. Homo autem perseverat in bono, auxilio divinæ gratiæ, ut cap. præc. ostensum est. Igitur si per peccatum lapsus fuerit, eiusdem gratiæ auxilio poterit reparari.

2. Adhuc. Agens quod requirit dispositionem in subjecto, potest suum effectum imprimere in subjectum qualitercumque dispositum: & propter hoc Deus, qui in agendo non requirit subjectum dispositum, potest absque dispositione subjecti formam naturalem inducere, utpote dum cæcum illuminat, & mortuum vivificat, & sic de similibus. Sed sicut non requirit dispositionem naturalem in subjecto corporeo, ita non requirit meritum in voluntate ad gratiam conferendam: quia sine meritis datur, ut cap. CXLIX. ostensum est. Ergo gratiam gratum facientem, per quam peccata tolluntur, Deus alicui conferre potest, etiam postquam à gratia cecidit per peccatum.

3. Amplius. Ea sola homo recuperare amissa non potest quæ per generationem ei adveniunt, sicut potentias naturales, & membra, eo quod homo non potest iterum generari. Auxilium autem gratiæ datur homini non per generationem, sed postquam jam est. Potest igitur post amissionem gratiæ per peccatum, iterum reparari ad peccata delenda.

4. Item. Gratia est quedam habitualis dispositio in anima, ut cap. CL. ostensum est. Sed habitus acquisiti per actus, si amittantur, possunt iterum reacquiri per actus per quos acquisiti sunt. Multo igitur magis gratia Deo conjungens, & à peccato liberans,

si amittatur, divina operatione reparari potest.

5. Preterea. In operibus Dei non est aliquid frustra, sicut nec in operibus naturæ: hoc enim & natura habet à Deo. Frustra autem aliquid moveretur, nisi posset pervenire ad finem motus. Necessarium est ergo quod id quod natum est moveri ad aliquem finem, sit possibile venire in illum finem. Sed homo postquam in peccatum cecidit, quamdiu status vitæ durat, remanet in eo apertus ut moveatur ad bonum: cuius signa sunt desiderium de bono, & dolor de malo, quæ adhuc in homine remanent post peccatum. Est igitur possibile hominem post peccatum iterum redire ad bonum, quod gratia in homine operatur.

6. Amplius. Nulla potentia passiva invenitur in rerum natura quæ non possit reduci in actum per aliquam potentiam activam naturalem. Multo igitur minus est aliqua potentia in anima humana quæ non sit reducibilis in actum per potentiam activam divinam. Manet autem in anima humana etiam post peccatum potentia ad bonum: quia per peccatum non tolluntur potentie naturales, quibus anima ordinatur ad suum bonum. Potest igitur per divinam potentiam reparari in bono, & sic auxilio gratiæ homo potest consequi remissionem peccatorum.

Hinc est quod dicitur Isaia 1. 18. *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur*: & Proverb. x. 12. *Universa delicta operit charitas*. Hoc etiam quotidie à Domino non frustra petimus dicentes: *Dimitte nobis debita nostra*.

Per hoc autem excluditur error Novatianorum qui dixerunt, quod de peccatis quibus post baptismum peccat homo, veniam consequi non potest.

CAPUT CLVII.

Quod homo à peccato liberari non potest nisi per gratiam.

1. 2. quest. CIII. art. 7. **E**X eisdem etiam ostendi potest, quod homo à peccato mortali resurgere non potest nisi per gratiam.

1. Per peccatum enim mortale homo ab ultimo fine averitur. In ultimum autem finem homo non ordinatur nisi per gratiam. Per solam igitur gratiam homo potest à peccato resurgere.

2. Adhuc. Offensa non nisi per dilectionem tollitur. Sed per peccatum mortale homo offensam Dei incurrit: dicitur enim quod Deus peccatores odit, in quantum vult eos privare ultimo fine, quem his quos diligit, præparat. Non ergo homo potest à mortali peccato resurgere nisi per gratiam, per quam si quedam amicitia inter Deum & hominem reperitur.

3. Adhuc etiam induci possunt omnes rationes superius cap. CXLVII. positæ de gratiæ necessitate.

Hinc est quod dicitur Isa. XLIII. 25. *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me*: & in Psal. LXXXIV. 3. *Remisisti iniquitatem plebis tuæ, operuisti omnia peccata eorum*.

Per hoc autem excluditur error Pelagianorum, qui dixerunt, hominem posse à peccato resurgere per liberum arbitrium.

CAPUT CLVIII.

Qualiter homo à peccato liberatur.

1. **Q**UIA vero homo non potest ad unum oppositorum redire, nisi recedat ab alio; ad hoc quod homo auxilio gratiæ ad statum rectitudinis redeat, necessarium est quod à peccato, per quod à rectitudine declinaverat, recedat. Et quia homo in ultimum finem dirigitur, & ab eo avertitur præcipue per voluntatem; non solum necessarium est quod homo exteriori actu à peccato recedat, peccare desinens, sed etiam quod recedat voluntate ad hoc quod per gratiam à peccato resurgat. Voluntate autem homo à peccato recedit, dum & de præterito penitet, & futurum vitare proponit. Necessarium est igitur quod homo à peccato resurgens & de peccato præterito peniteat, & futura vitare proponat. Si enim homo non proponeret desistere à peccato, non esset peccatum secundum se contrarium voluntati; si vero vellet desistere à peccato, non tamen doleret de peccato præterito, non esset illud idem peccatum quod fecit, contrarium voluntati. Est autem contrarius motus quo ab aliquo receditur, motui quo ad illud pervenitur, sicut dealbatio contraria est denigrationi: unde oportet quod per contraria voluntas recedat à peccato, his per quæ in peccatum inclinata fuit. Fuit autem inclinata in peccatum per appetitum, & delectationem circa res inferiores. Oportet igitur quod à peccato recedat per aliqua pœnalia, quibus affligatur propter hoc quod peccavit: sicut enim per delectationem tracta fuit voluntas ad consensum peccati, sic per pœnas confirmatur in abominatione peccati.

2. Item. Videmus quod etiam bruta animalia à maximis voluptatibus retrahuntur per dolores verberum. Oportet autem eum qui de peccato resurgit, non solum detestari peccatum præteritum, sed etiam vitare futurum. Est igitur conveniens ut affligatur pro peccato, ut sic magis confirmetur in proposito vitandi peccati.

3. Preterea. Ea quæ cum labore, & pœna acquirimus, magis amamus, & diligentius conservamus: unde illi qui per proprium laborem acquirunt pecunias, minus eas expendunt quam qui sine labore accipiunt vel à parentibus, vel quocumque alio modo. Sed homini resurgenti à peccato, hoc maxime necessarium est ut statim gratiæ, & Dei amorem diligenter conservet, quem negligenter per peccatum amisit. Est ergo conveniens ut laborem, & pœnam sustineat pro peccatis commissis.

4. Adhuc. Ordo justitiæ hoc requirit ut peccato pœna reddatur. Ex hoc autem quod ordo servatur in rebus, sapientia Dei gubernantis apparet. Pertinet igitur ad manifestationem divinæ bonitatis, & Dei gloriam quod pro peccato pœna reddatur. Sed peccator peccando, contra ordinem divinitus institutum facit, leges Dei prætergrediendo. Est igitur conveniens ut hoc recompenset in se ipso puniendo quod prius peccaverat: sic enim totaliter extra inordinationem constituetur.

Per hoc ergo patet quod postquam homo per gratiam remissionem peccati consecutus est, & ad statum gratiæ reductus, remanet obligatus ex Dei justitia ad aliquam pœnam pro peccato commissio: quam quidem pœnam si propria voluntate à se exeget, per hoc Deo satisfacere dicitur, in quantum cum amore, & pœna ordinem divinitus institutum exequi-

quitur, pro peccato se puniendo, quem peccando transgressus fuerat, propriam voluntatem sequendo. Si autem à se hanc poenam non exigit, cum ea quæ divinæ providentiæ subjacent, inordinata remanere non possint, hæc poena infligetur ei à Deo. Nec talis poena satisfactoria dicitur, cum non fuerit ex electione patientis; sed dicitur purgatoria, quia alio ponente quasi purgabitur, dum quicquid inordinatum fuit in eo, ad debitum ordinem reduceretur. Hinc est quod Apostolus dicit I. ad Corinth. xi. 31. *Sinosmetipsos dijudicemus, non utique iudicemur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.*

Considerandum tamen, quod cum mens à peccato avertitur, tam vehementis potest esse peccati displicentia, & inhæsiō mentis ad Deum, quod non remanebit obligatio ad aliquam poenam. Nam, ut ex prædictis colligi potest, poena quam quis patitur post peccati remissionem, ad hoc necessaria est ut mens firmius bono inhæreat, homine per poenas castigato: poenæ enim medicinæ quædam sunt: & ut etiam ordo justitiæ servetur, dum qui peccavit, sustinet poenam. Dilectio autem ad Deum sufficit mentem hominis firmare in bono, præcipue si vehemens fuerit; displicentia autem culpæ præteritæ, cum fuerit intensa, magnum affert dolorem: unde per vehementiam dilectionis Dei, & odii peccati præteriti, excluditur necessitas satisfactoriæ, vel purgatoriæ poenæ: & si non sit tanta vehementia quod totaliter poenam excludat, tamen quanto (1) vehementior fuerit, tanto minus de poena sufficit.

Quod vero per amicos facimus, per nos ipsos facere videmur: quia amicitia ex duobus facit unum per affectum, & præcipue dilectio charitatis: & ideo sicut per se ipsum, ita & per alium potest aliquis satisfacere Deo præcipue, cum necessitas fuerit: nam & poenam quam amicus propter ipsum patitur, reputat aliquis ac si ipse pateretur; & sic poena ei non deest, dum patienti amico compatiatur, & tanto amplius, quanto ipse est ei causa patendi. Et iterum affectio charitatis in eo qui pro amico patitur, facit magis satisfactionem Deo acceptam quam si pro se pateretur: hoc enim est promptæ charitatis, illud autem est necessitatis. Ex quo accipitur quod unus pro alio satisfacere potest, dummodo uterque in charitate fuerit. Hinc est quod Apostolus dicit ad Galatas vi. 2. *Alter alterius onera portare, & sic adimplebitis legem Christi.*

C A P U T CLIX.

Quod rationabiliter homini imputatur, si ad Deum non convertatur, quatenus hoc sine gratia non possit.

Cum autem, sicut ex præmissis habetur, in finem ultimum aliquis dirigi non possit nisi auxilio divinæ gratiæ, sine qua etiam nullus potest habere ea quæ sunt necessaria ad tendendum in ultimum finem, sicut est fides, spes, dilectio, & perseverantia; potest alicui videri quod non sit homini imputandum, si prædictis careat, præcipue cum auxilium divinæ gratiæ mereri non possit, nec ad Deum converti, nisi Deus eum convertat: nulli enim imputatur quod ab alio dependet. Quod si hoc concedatur, plura inconvenientia consequi manifestum est. Sequetur enim quod ille qui fidem non habet, nec spem, nec dilectionem Dei, nec perseverantiam in bono, non sit poena dignus, cum expresse dicatur Joann. iii. 36. *Qui*

(1) Al. vehementius.

incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Et cum nullus ad beatitudinis finem sine præmissis perveniat, sequetur ulterius quod aliqui homines sint qui nec beatitudinem consequantur, nec poenam patientur à Deo: cuius contrarium ostenditur ex eo quod dicitur Matth. xxv. quod omnibus in divino iudicio existentibus dicitur: *Venite, possidete paratum vobis regnum, vel discedite in ignem æternum.*

Ad hujus dubitationis solutionem considerandum est, quod licet aliquis per motum liberi arbitrii divinam gratiam nec promereri, nec acquirere possit, potest tamen se ipsum impedire ne eam recipiat: dicitur enim de quibusdam Job xxi. 14. *Dixerunt Deo: Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus: & Job 24. 13. Ipsi fuerunt rebelles taminis.* Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii, impedire divinæ gratiæ receptionem, vel non impedire; non immerito in culpam imputatur ei qui impedimentum præstat gratiæ receptioni. Deus enim, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare: *vult enim omnes homines salvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire,* ut dicitur I. ad Timot. ii. 4. Sed illi soli gratia privantur qui in se ipsis gratiæ impedimentum præstant; sicut Sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei qui oculos claudit, si ex hoc aliquid malum sequatur; licet videre non possit, nisi lumine Solis præveniatur.

C A P U T CLX.

Quod homo in peccato existens, sine gratia peccatum vitare non potest.

Quod autem dictum est, in potestate liberi arbitrii esse ne impedimentum gratiæ præstat, competit his in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autem per inordinationem præcedentem declinaverit ad malum, non erit omnino in potestate ejus nullum impedimentum gratiæ præstare. Etsi enim ad aliquod momentum ab aliquo peccati actu particulari possit abstinere propria potestate; si tamen diu sibi relinquitur, in peccatum cadit, per quod gratiæ impedimentum præstat. Quam enim mens hominis à statu rectitudinis declinaverit, manifestum est quod recessit ab ordine debiti finis. Illud igitur quod deberet esse in affectu præcipuum tamquam ultimus finis, efficitur minus dilectum illo ad quod mens inordinate conversa est sicut in ultimum finem. Quandoque igitur occurrerit aliquid conveniens inordinato fini, repugnans fini debito, eligitur, nisi reducat ad debitum ordinem, ut finem debitum omnibus præferat, quod est gratiæ effectus. Dum autem eligitur aliquid quod repugnat ultimo fini: impedimentum præstat gratiæ, quæ dirigit in finem. Unde manifestum est quod post peccatum non potest homo abstinere ab omni peccato antequam per gratiam ad debitum ordinem reducat.

2. Præterea. Cum mens inclinata fuerit ad aliquid, non se jam habet æqualiter ad utrumque oppositorum, sed magis ad illud ad quod est inclinata. Illud autem ad quod mens magis se habet, eligit, nisi per rationis discussionem ab eo quadam sollicitudine abducatur: unde & in repentinis signum interioris habitus præcipue accipi potest. Non est autem possibile mentem hominis continue in ea vigilantia esse ut per rationem discutat quicquid debet velle, vel agere: unde

de consequitur quod mens aliquando eligit id ad quod est inclinata, inclinatione manente; & ita si inclinata fuerit in peccatum, non stabit diu quin peccet, impedimentum gratiæ præstans, nisi ad statum rectitudinis reducat.

3. Adhuc etiam operantur impetus corporalium passionum, & appetibilia secundum sensum, & plurimæ passiones, & occasiones male agendi, quibus de facili homo provocatur ad peccatum, nisi resistatur per firmam inhæsiōnem ad ultimum finem, quam gratia facit. Unde apparet stulta Pelagianorum opinio, qui dicebant hominem in peccato existentem sine gratia posse vitare peccata. Cuius contrarium apparet ex hoc quod Psalmista petit Psal. lxxxix. 9. *Dum defecerit virtus mea, ne derelinquas me: & Dominus orare nos docet. Et ne nos inducas in tentationem; sed libera nos à malo.*

Quamvis autem illi qui in peccato sunt, vitare non possint per propriam potestatem quin impedimentum gratiæ præstent, vel ponant, ut ostensum est cap. præc. nisi auxilio gratiæ præveniatur; nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam, quia hoc defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur; sicut ebrius ab homicidio non excusatur quod per ebrietatem committit, quam sua culpa incurrit. Præterea licet ille qui est in peccato, non habeat hoc in propria potestate, quod omnino vitet peccatum, habet tamen potestatem nunc vitare hoc vel illud peccatum, ut dictum est cap. clv. unde quodcumque committit, voluntarie committit; & ita non immerito sibi imputatur ad culpam.

C A P U T CLXI.

Quod Deus aliquos à peccato liberat, & aliquos in peccato relinquit.

licet autem ille qui peccat, impedimentum gratiæ præstat; & inquantum ordo rerum exigit, gratiam non debet recipere; tamen quia Deus præter ordinem rebus indium operari potest, sicut quam cæcum illuminat, vel mortuum resuscitat, in interdum ex abundantia bonitatis suæ etiam eos qui impedimentum gratiæ præstant, auxilio suo prævenit, avertens eos à malo, & convertens ad bonum: & sicut non omnes cæcos illuminat, nec omnes languidos sanat, ut & in illis quos curat, opus virtutis ejus appareat, & in aliis ordo naturæ servetur; ita non omnes qui gratiam impediunt, auxilio suo prævenit, ut avertantur à malo, & convertantur ad bonum; sed aliquos, in quibus vult suam misericordiam apparere, ita quod in aliis justitiæ ordo manifestetur. Hinc est quod Apostolus dicit Rom. ix. 22. *Volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divitiis gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ preparavit in gloriam.*

Quam autem Deus hominum quæ in eisdem peccatis derinentur, hos quidem præveniens convertat, illos autem sustineat, sive permittat secundum ordinem rerum procedere; non est ratio inquirenda quare hos convertat, & non illos: hoc enim ex simplici ejus voluntate dependet; sicut ex simplici ejus voluntate processit quod quam omnia fierent ex nihilo, quædam facta sunt aliis digniora; & sicut ex simplici voluntate procedit artificis ut ex eadem materia similiter disposita, quædam vasa format ad nobiles

(1) Vulgata videat, convertatur, & eum.

usus, & quædam ad ignobiles. Hinc est quod Apostolus dicit ad Rom. ix. 21. *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?*

Per hoc autem excluditur error Origenis, qui dicebat, hos ad Deum converti, & non alios, propter aliqua opera quæ animæ eorum fecerant antequam corporibus unirentur: quæ quidem positio in secundo Libro cap. lxxxviii. & lxxxiv. improbata est.

C A P U T CLXII.

Quod Deus nemini est causa peccandi.

Quamvis autem quosdam peccatores Deus ad se non convertat, sed in peccatis secundum eorum merita, eos relinquat; non tamen eos ad peccandum inducit. Homines enim peccant per hoc quod deviant ab ipso, qui est ultimus finis, ut ex superioribus cap. cxxlii. & clviii. patet. Quam autem omne agens agat ad proprium finem, & sibi convenientem, impossibile est quod Deo agente aliqui avertantur ab ultimo fine, qui Deus est. Impossibile igitur est quod Deus aliquos peccare faciat.

Item. Bonum causa mali esse non potest. Sed peccatum est hominis malum; contrariatur enim proprio hominis bono, quod est vivere secundum rationem. Impossibile est igitur quod Deus sit alicui causa peccandi.

Præterea. Omnis sapientia, & bonitas hominis derivatur à sapientia, & bonitate divina, sicut quædam similitudo ipsius. Repugnat autem sapientiæ, & bonitati humanæ quod aliquem peccare faciat. Igitur multo magis divinæ.

Adhuc. Peccatum omne ex aliquo defectu provenit proximi agentis, non autem ex influenza primi agentis; sicut peccatum claudicationis provenit ex dispositione tibie, non autem ex virtute morivæ; cum tamen ex ea sit quicquid de perfectione motus in claudicatione apparet. Proximum autem agens peccati humani est voluntas. Est igitur defectus peccati ex voluntate hominis, non autem ex Deo, qui est primus agens, à quo tamen est quicquid ad perfectionem actionis pertinet in actu peccati.

Hinc est quod dicitur Eccli. xv. 12. *Non dicas, Ille me implanavit: non enim necessarii sunt ei homines impii: & infra 21. Nemini mandavit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi: & Jacobi i. 13. dicitur: Nemo, quem tentatur, dicat, quoniam à Deo tentetur; Deus enim intentator malorum est.*

Inveniuntur tamen quædam in Scripturis ex quibus videtur quod Deus sit aliquibus causa peccandi: dicitur enim Exodi x. 1. *Ego induravi cor Pharaonis, & servorum illius: & Isaie vi. 10. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggravata, ne forte (1) videant oculis suis, & convertantur, & sanem eos: & Isaie lxxiii. 17. Errare nos fecisti de viis tuis; indurasti cor nostrum, ne timeremus te: & ad Roman. i. 28. dicitur: Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt. Quæ omnia secundum hoc intelligenda sunt quod Deus aliquibus non confert auxilium ad vitandum peccatum, quod aliis quibusdam confert.*

Hoc autem auxilium est non solum infusio gratiæ, sed etiam exterior custodia, per quam occasiones peccandi homini ex divina providentiâ tolluntur, &